

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

NGUYỄN THỊ THU DUYÊN

TRUYỆN NGẮN VI THỊ KIM BÌNH

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60 22 01 21

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Trần Thị Việt Trung

Thái Nguyên - 2014

MỤC LỤC

Mục lục.....	i
Lời cảm ơn	ii
Lời cam đoan.....	iii
PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử vấn đề	5
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	12
4. Nhiệm vụ nghiên cứu	12
5. Phương pháp nghiên cứu.....	12
6. Đóng góp của luận văn.....	13
7. Bố cục của luận văn	14
PHẦN NỘI DUNG	14
Chương 1: Vài nét về văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại và nhà văn Vi Thị Kim Bình	14
1.1. Vài nét về văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại	14
1.2. Nhà văn nữ Vi Thị Kim Bình - một trong những người mở đầu cho văn xuôi dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại	25
1.2.1. Vài nét về nhà văn nữ dân tộc Tày Vi Thị Kim Bình	25
1.2.2. Vi Thị Kim Bình - một trong những người mở đầu cho văn xuôi dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại	29
Chương 2: Hiện thực cuộc sống và con người vùng núi cao biên giới trong truyện ngắn Vi Thị Kim Bình.....	34
2.1. Bức tranh hiện thực về cuộc sống vùng núi cao biên giới qua những giai đoạn lịch sử đáng ghi nhớ của dân tộc	35
2.1.1. Hiện thực cuộc sống đầy gian khổ, hi sinh của một vùng núi cao biên giới những năm tháng chiến tranh.....	35

2.1.2. Hiện thực cuộc sống vùng biên chứa đầy sự phong phú, phức tạp thời mở cửa	41
2.2. Hình tượng con người núi cao biên giới.	52
2.2.1. Hình tượng " <i>những bông huệ trắng</i> " ngát hương giàu đức hi sinh và lòng nhân ái	52
2.2.2. Con người miền núi trước những cơ hội và thách thức trong thời kì mở cửa của đất nước.....	61
Chương 3: Một số phương diện nghệ thuật trong truyện ngắn Vi Thị Kim Bình.	71
3.1. Nghệ thuật xây dựng cốt truyện.	71
3.1.1. Khái niệm cốt truyện trong tác phẩm tự sự.....	71
3.1.2. Cốt truyện trong truyện ngắn Vi Thị Kim Bình.....	73
3.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật	76
3.2.1. Khái niệm nhân vật văn học.....	76
3.2.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật trong truyện ngắn Vi Thị Kim Bình	78
3.3. Ngôn ngữ nghệ thuật.	95
3.3.1. Khái niệm ngôn ngữ nghệ thuật.....	95
3.3.2. Ngôn ngữ nghệ thuật trong truyện ngắn Vi Thị Kim Bình.....	96
KẾT LUẬN	110
TÀI LIỆU THAM KHẢO	113
PHỤ LỤC	117

LỜI CẢM ƠN

Bằng sự kính trọng và lòng biết ơn sâu sắc, em xin chân thành cảm ơn **PGS.TS Trần Thị Việt Trung**, người đã tận tình hướng dẫn và giúp đỡ em trong suốt quá trình thực hiện luận văn.

Em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới nhà văn **Vi Thị Kim Bình**, người đã nhiệt tình giúp đỡ em về mặt tư liệu để phục vụ cho luận văn.

Em xin chân thành cảm ơn các thầy cô giáo trong khoa Ngữ văn, khoa Sau đại học, cán bộ phòng Quản lí khoa học trường Đại học sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện thuận lợi cho em trong cả quá trình học tập và nghiên cứu tại trường.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã quan tâm, giúp đỡ em trong thời gian nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng nhưng trong quá trình nghiên cứu, luận văn không tránh khỏi những thiếu sót. Rất mong nhận được sự góp ý của quý thầy cô và bạn bè, đồng nghiệp quan tâm đến luận văn này.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2014

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Duyên

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của cá nhân tôi. Các nội dung nêu trong luận văn là kết quả làm việc của tôi và chưa được công bố trong bất cứ một công trình nào khác.

Tác giả luận văn

Nguyễn Thị Thu Duyên

Xác nhận của người hướng dẫn khoa học

Xác nhận của BCN Khoa

PGS.TS Trần Thị Việt Trung

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Trong nền văn xuôi Việt Nam hiện đại, văn xuôi các dân tộc thiểu số chiếm một vị trí khá đặc biệt. Tuy ra đời muộn do nhiều nguyên nhân chủ quan và khách quan nhưng văn học các dân tộc thiểu số đã có được những thành tựu đáng tự hào, góp phần làm phong phú, đa dạng và giàu bản sắc cho nền văn học Việt Nam hiện đại. Với lịch sử phát triển hơn một nửa thế kỉ, văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam thời kì hiện đại có những đặc điểm riêng, vừa độc đáo trong nội dung phản ánh, vừa đặc sắc trong nghệ thuật thể hiện. Nó đã trở thành một bộ phận khăng khít, đặc sắc góp phần vào sự phát triển đa dạng và phong phú lớn của nền văn học dân tộc. Vì vậy, khi nghiên cứu về văn học Việt Nam nói chung và văn xuôi Việt Nam hiện đại nói riêng không thể không nghiên cứu văn xuôi dân tộc thiểu số như là một mảng văn học độc đáo của nền văn học nước nhà. Tuy nhiên, trong nhiều thập kỉ qua, việc nghiên cứu văn học các dân tộc thiểu số mặc dù đã được chú ý nhưng thực sự vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu tìm hiểu, thưởng thức một cách đầy đủ và sâu sắc về mảng văn học này. Vì vậy, đẩy mạnh việc nghiên cứu một cách tích cực và cụ thể mảng văn học thiểu số vẫn là một việc làm cần thiết có ý nghĩa khoa học và thực tiễn cao.

1.2. Như đã biết, sau khi được hình thành, đội ngũ các nhà văn dân tộc thiểu số xuất hiện ngày một đông đảo với những tên tuổi đại diện cho nhiều dân tộc khác nhau, với nhiều tác phẩm văn học đặc sắc được bạn đọc đón nhận nồng nhiệt. Trong suốt gần bảy mươi năm qua, các nhà văn dân tộc thiểu số đã đem đến cho nền văn học nước nhà nhiều tác phẩm văn chương mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc. Nội dung chủ yếu của những tác phẩm văn học này là đã phản ánh chân thực và sinh động cuộc sống của đồng bào các dân tộc thiểu số vùng cao trong các giai đoạn lịch sử của đất nước với sự đổi thay từng ngày, từng giờ của con người và thiên nhiên miền núi. Qua các tác phẩm

của họ, bạn đọc cả nước có thể khám phá được vẻ đẹp của thiên nhiên, của thế giới tâm hồn con người miền núi với những nét riêng không trộn lẫn.

Từ năm 1945, đặc biệt là từ những năm 60 của thế kỉ XX đến nay, nhiều thế hệ nhà văn dân tộc thiểu số đã xuất hiện và khẳng định được tên tuổi của mình trong đời sống văn học dân tộc thiểu số nói riêng và văn học nước nhà nói chung. Ví dụ như các nhà văn, nhà thơ: Nông Quốc Chấn, Nông Minh Châu, Nông Viết Toại, Hoàng Hạc, Triều Ân, Lâm Ngọc Thụ, Vi Hồng, Y Diêng, Vi Thị Kim Bình, Mã A Lềnh, Vương Trung, Lò Văn Sĩ, Ma Trường Nguyên, Lí Lan, Sa Phong Ba, Linh Nga Niê KĐăm, Cao Duy Sơn, Inrasara, Kim Nhất, Hữu Tiến, La Quán Miên, Hà Thị Cẩm Anh, Hoàng Hữu Sang, Đoàn Lư, Hà Trung Nghĩa, Kha Thị Thường, Niê Thanh Mai, Bùi Thị Như Lan,

Trong đội ngũ khá đông đảo đó - nhà văn nữ dân tộc Tày - Vi Thị Kim Bình được coi là một trong những cây bút nữ người dân tộc thiểu số "*mở đầu*" cho văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam. Là một trong những nhà văn thuộc thế hệ đầu tiên đã in đậm dấu ấn trong làng văn xuôi các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại. Nhà văn Vi Thị Kim Bình là một cán bộ ngành Y, bà tốt nghiệp Y sĩ Trường cán bộ Y tế Trung ương năm 1961 và trở thành cán bộ của ngành Y tế của Lạng Sơn cho đến khi về hưu - năm 1988. Bên cạnh nghề y cao quý, Vi Thị Kim Bình đã làm nên tên tuổi của mình trong nền văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam ngay từ tác phẩm đầu tay với nhan đề ***Đặt tên***. Tác phẩm được in trên Tạp chí Văn nghệ Việt Bắc năm 1962 và được trao giải Khuyến khích. Sự khởi đầu thuận lợi này là nguồn động lực để một cây bút nữ trẻ người dân tộc thiểu số tiếp bước trên con đường sáng tạo nghệ thuật của mình. Với truyện ngắn ***Đặt tên*** tác giả đã ghi tên mình vào làng văn học nước nhà và là cây bút nữ là người dân tộc thiểu số đầu tiên đặt tên mình bên cạnh tên tuổi những nhà văn dân tộc thiểu số khác trong cả nước. Từ đó đến nay, mặc dù cuộc sống có bao khó khăn, vất vả, nhưng bên

cạnh công việc chính là một cán bộ ngành Y, Vi Thị Kim Bình vẫn sáng tác đều đặn, thâm lặng mà hiệu quả. Với hơn nửa thế kỉ cầm bút, nhà văn đã sáng tác hơn năm mươi Truyện ngắn và Kí - in trên các loại báo chí ở địa phương và Trung ương. Sau này, các tác phẩm đó đã được tập hợp in trong bốn tập truyện ngắn. Trong quá trình sáng tác, nhà văn đã khẳng định vị trí và đóng góp của mình bằng một loạt giải thưởng: Giải Khuyến khích của tạp chí Văn nghệ Việt Bắc (1962); Giải Khuyến khích tuần báo Văn nghệ (1968); Giải thưởng của Hội Nhà văn Việt Nam cho tác giả viết về đề tài dân tộc thiểu số miền núi Việt Nam (1970); Giải thưởng của Hội Nhà văn Việt Nam cho tác giả có tác phẩm xuất sắc nhân kỉ niệm bốn mươi năm thành lập nước (1985); Giải nhì (không có giải nhất) cuộc thi đề tài **Lâm nghiệp Lạng Sơn** năm 1987; Giải B - Giải thưởng Hoàng Văn Thụ tỉnh Lạng Sơn lần thứ nhất năm 1995 ... Và đặc biệt năm 2000, khi nhà văn đã sáu mươi tuổi, bà đã vượt qua 5016 tác phẩm của nhiều tác giả trẻ trong cuộc thi **Thư viết cho người yêu** do tạp chí **Thế giới trong ta** tổ chức để đạt **Giải nhất** với tác phẩm **Những bức thư nằm trong trang nhật kí**

Những giải thưởng xứng đáng đó cho thấy vị trí và tầm vóc của nhà văn nữ Vi Thị Kim Bình trong sự phát triển của Văn học dân tộc thiểu số tỉnh Lạng Sơn nói riêng và Văn học dân tộc thiểu số Việt Nam nói chung. Cái tên Vi Thị Kim Bình đã trở nên thân thuộc với nhiều thế hệ bạn đọc, đặc biệt là những bạn đọc trong thời kì chống Mỹ. Chính vì vậy, tác giả Đặng Tiến Huy đã khẳng định rằng: những nhân vật trong tác phẩm của nhà văn Vi Thị Kim Bình đã "*hấp dẫn, lôi cuốn thế hệ trẻ chúng tôi như những tấm gương hành động, nhân cách, động viên khích lệ chúng tôi hăng say phấn đấu thực hiện những ước mơ, hoài bão của mình*" [19].

Với những đóng góp đáng trân trọng đó, Vi Thị Kim Bình xứng đáng được đánh giá là một nữ nhà văn dân tộc thiểu số tiêu biểu, là một trong những cây bút văn xuôi đầu tiên có công xây dựng nền văn xuôi dân tộc thiểu

số Việt Nam thời kì hiện đại. Cho dù sau Vi Thị Kim Bình còn có một số cây bút văn xuôi nữ dân tộc thiểu số khác, với những sáng tác mới mẻ hơn, hiện đại hơn, thậm chí là hấp dẫn hơn - nhưng Vi Thị Kim Bình vẫn là một cây bút văn xuôi nữ dân tộc thiểu số có nhiều đóng góp và có một vị trí quan trọng trong sự hình thành và phát triển của văn xuôi dân tộc Việt Nam thời kì hiện đại. Vì vậy, khi nghiên cứu về văn học dân tộc thiểu số Việt Nam đặc biệt ở thể loại văn xuôi không thể không nghiên cứu về cây bút nữ Vi Thị Kim Bình với tư cách như là một nhà văn dân tộc thiểu số tiêu biểu, có nhiều đóng góp đáng khẳng định.

Tuy nhiên, cho đến nay, theo khảo sát của chúng tôi vẫn chưa có công trình nào nghiên cứu chuyên biệt về nhà văn Vi Thị Kim Bình. Chỉ có một số bài báo hoặc những ý kiến nhỏ lẻ trong cả một công trình, bài viết về văn học các dân tộc thiểu số nói chung có đề cập đến tác giả này. Vì vậy, việc tìm hiểu truyện ngắn của Vi Thị Kim Bình là một việc làm cần thiết, có ý nghĩa thực tiễn và ý nghĩa khoa học. Đặc biệt, trong giai đoạn hiện nay - giai đoạn công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế đang phát triển mạnh mẽ thì vấn đề xây dựng một nền văn hóa vừa hiện đại, tiên tiến nhưng vẫn đậm đà bản sắc dân tộc theo sự chỉ đạo của Đảng và Nhà nước thì việc nghiên cứu, khẳng định những đóng góp của các nhà văn dân tộc thiểu số vào sự phát triển chung của văn học Việt Nam hiện đại là việc cần thiết và có tính thời sự.

1.3. Bên cạnh đó, Vi Thị Kim Bình là một trong ba nhà văn Lạng Sơn là hội viên Hội Nhà văn Việt Nam có tác phẩm được tuyển chọn giảng dạy trong chương trình nhà trường Phổ thông Trung học cơ sở (phần Văn học địa phương) nên kết quả nghiên cứu này cũng sẽ là một tài liệu quan trọng phục vụ cho việc nghiên cứu và giảng dạy văn học địa phương của tỉnh Lạng Sơn nói riêng, đồng thời là một tài liệu tham khảo cho những người nghiên cứu, tìm hiểu về văn xuôi dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại nói chung trong quá trình hình thành, vận động và phát triển của bộ phận văn học đặc sắc này.

Từ những lí do trên chúng tôi đã lựa chọn đề tài: ***Truyện ngắn Vi Thị Kim Bình*** làm đề tài luận văn Thạc sĩ của mình.

2. Lịch sử vấn đề

Vi Thị Kim Bình là nhà văn nữ dân tộc thiểu số thuộc thế hệ đầu tiên nên được khá nhiều người nhắc tới trong các công trình nghiên cứu về văn học dân tộc thiểu số. Tuy nhiên, nghiên cứu sâu về sự nghiệp sáng tác của bà cho tới nay chúng tôi thấy vẫn chưa có một công trình nghiên cứu chuyên biệt nào. Qua khảo sát có thể nhận thấy, các nhà nghiên cứu, phê bình đề cập đến trường hợp nhà văn Vi Thị Kim Bình ở hai dạng như sau:

Một là, các bài viết trong các công trình nghiên cứu tổng thể về văn học dân tộc thiểu số. Có thể kể tên các công trình, bài viết tiêu biểu như: Tập tiểu luận *Chặng đường mới* (1985) của Nông Quốc Chấn; *Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại* (1995), *Về một mảng văn học dân tộc* (1999), *Văn học và miền núi* (2002) của Lâm Tiến; *Văn học các dân tộc thiểu số Việt Nam* (1997); *Nhà văn các dân tộc thiểu số Việt Nam hiện đại* (1998); *Cuối thế kỷ XX nhìn lại* (2001) của nhiều tác giả; *Văn xuôi Việt nam hiện đại về dân tộc và miền núi* (2012) của Phạm Duy Nghĩa;... Trong các công trình nghiên cứu đó, cái tên Vi Thị Kim Bình đều được nhắc đến cùng với tên tuổi các nhà văn dân tộc thiểu số thuộc thế hệ đầu tiên. Các tác giả đã chỉ ra vị trí, những đóng góp cũng như những mặt còn hạn chế của văn học dân tộc thiểu số Việt Nam nói chung trong đó có nhà văn Vi Thị Kim Bình.

Bước đầu đánh giá những đóng góp của nhà văn Vi Thị Kim với nền văn học dân tộc thiểu số ở thời kì đầu, trong tập tiểu luận *Chặng đường mới* Nông Quốc Chấn – "*cây đại thụ văn học dân tộc thiểu số*" đã khẳng định: "*Vi Thị Kim Bình, hầu như là một cây bút duy nhất trong giới nữ ở miền núi viết thường xuyên về đề tài y tế. Nhân vật chính trong nhiều truyện ngắn của chị thường là bác sĩ, y sĩ, y tá, hộ lí và những người được các thầy thuốc săn sóc. Vừa là thầy thuốc, vừa là nhà văn, Vi Thị Kim Bình cùng những bạn đồng nghiệp đang trấn vùng biên giới Lạng Sơn. Tập truyện ngắn Niềm vui khẳng định bước đầu vị trí văn học của Vi Thị Kim Bình*" [9] Nhận xét trên của nhà